

IZVEŠTAJ

Ispitivanje položaja i potreba mladih u lokalnim zajednicama

UZORAK.....	2
NEKI OBJEKTIVNI POKAZATELJI POLOŽAJA MLADIH.....	5
I ZAPOSLENOST.....	6
II NAČIN ŽIVOTA.....	9
PERSPEKTIVA.....	13
PROBLEMI MLADIH.....	14
REŠENJA: INTERVENCIJA DRŽAVE I PARTICIPACIJA MLADIH	20
I INTERVENCIJA DRŽAVE.....	20
II PARTICIPACIJA MLADIH NA LOKALNOM NIVOU.....	23
ZAKLJUČAK I PREPORUKE.....	28
I POLOŽAJ I PROBLEMI.....	28
II REŠENJA I AKTERI.....	29
III PREPORUKE.....	29
IZVORI.....	30

Ispitivanje položaja i potreba mladih u lokalnim zajednicama

Građanske Inicijative su pokrenule *Program za mlade* 2000. godine sa idejom da podstaknu mlade ljude da postanu aktivni građani, pokrenu nezavisne inicijative ili podrže postojeće i uključe se u procese kreiranja pozitivnih promena u Srbiji. U cilju povećanja aktivizma među mladima razvijeni su brojni projekti, među njima »Postani građani/ka«, »Društvena akcija mladih«, »Jačanje akpaciteta omladinskih NVO u Srbiji«.

Grupama mladih, koje su oformljene u okviru progama *Postani građanin/ka* ili su već aktivne u svojim lokalnim sredinama, GI pružaju podršku kako bi aktivno učestvovala u procesu rešavanja problema u zajednici. Pored treninga kojima se jačaju kapaciteti ovih grupa za samostalno delovanje, GI su organizovale istraživanje potreba i položaja mladih u lokalnim sredinama, kako bi pružile omladinskim grupama početnu tačku za planiranje svojih prvih akcija.

Počev od 2002. godine, pa do danas, istraživanje je sprovedeno u 22 grada, u različitim regionima Srbije, uključujući Vojvodinu.

Organizacija istraživanja ima svoj definisan tok: Članovi omladinskih grupa prolaze trening u kojem se upoznaju sa osnovnim elementima istraživanja. Naročita pažnja posvećuje se predstavljanju i eventualnom prilagođavanju unapred pripremljenog upitnika, objašnjavanju izbora uzorka i vežbanju komunikacije sa potencijalnim ispitanicima. Mladi koji su istraživanje sprovedeli u oktobru 2005. godine, dobili su takođe i instrukcije za kodiranje otvorenih pitanja i unos podataka u unapred pripremljenu bazu u excelu. Za obradu podataka i pisanje izveštaja zaduženi su saradnici GI, psiholozi koji rade ujedno i kao treneri na omladinskim programima. Gotovi izveštaji dostavljaju se omladinskim grupama koje, zatim, organizuju promociju radi upoznavanja građana sa položajem i potrebama mladih u njihovoj zajednici. Takođe, mladi koriste dobijene rezultate kako bi isplanirali akciju kojom će odgovoriti na neku bitnu potrebu koja postoji u lokalnoj sredini. U planiranju akcije mladima su korisni ne samo podaci o potrebama mladih, već i o celokupnom identitetu grada i problemima njegovih građana.

Za potrebe ovog izveštaja, fokusiraćemo se na one aspekte istraživanja koji se bave položajem, potrebama i participacijom mladih, iz perspektive kako mladih, tako i starijih sugrađana.

Uzorak

U prva dva grada, istraživanje je obavljeno samo na uzorku mladih, od 17 do 30 godina. U svim sledećim gradovima, uključeni su u uzorak i odrasli, mada je uzorak planiran tako da uzrasne kategorije budu disproporcionalno zastupljene, tj. tako da bi više bilo izraženo mišljenje mladih.

Pored kontrolisanih demografskih varijabli – uzrasta i pola, registrovane su i sledeće demografske karakteristike: broj godina života u mestu ispitivanja, stepen obrazovanja, zaposlenost, a za mlade i priroda zaposlenja (stalno/privremeno, u struci/van struke, prijavljeno/neprijavljeno, adekvatno prijavljeno ili ne). Ispitanici su, takođe, mogli da se izjasne i o svojoj nacionalnoj pripadnosti, ali odgovor na to pitanje bio je opcion.

Tabela 1: osnovni podaci o uzorku

Grad	Ukupan broj ispitanika	Mladi (15-30 godina)	Odrasli (31-60 godina)	Vreme ispitivanja
Aleksinac	156	100%	/	avgust 2002
Babušnica	150	100%	/	avgust 2002
Bečej	120	49%	51%	maj 2005
Bor	120	67%	33%	mart 2004
Kikinda	211	30%	70%	maj 2005
Prijepolje	120	58%	42%	maj 2004
Zaječar	120	65%	35%	mart 2004
Arilje	108	69%	31%	oktobar 2005
Bajina Bašta	149	60%	40%	oktobar 2005
Kosjerić	144	60%	40%	oktobar 2005
Krupanj	149	61%	39%	oktobar 2005
Loznica	146	61%	39%	oktobar 2005
Mionica	148	61%	39%	oktobar 2005
Šabac	150	60%	40%	oktobar 2005
Ub	150	60%	40%	oktobar 2005
Užice	144	62%	38%	oktobar 2005
Valjevo	103	56%	44%	oktobar 2005
Ada	153	65%	35%	mart 2006
Bačka Topola	134	64%	36%	mart 2006
Bački Petrovac	130	65%	35%	mart 2006
Čoka	139	59%	41%	mart 2006
Mali Idoš	152	60%	40%	mart 2006

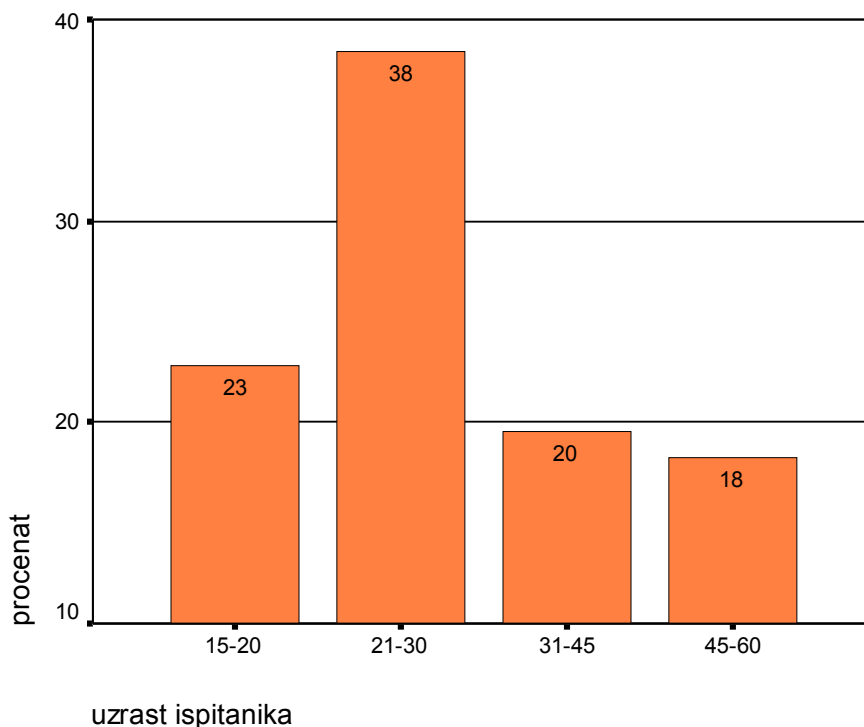
Ukupan broj ispitanika: 3096.

Obzirom na stalan proces usavršavanja upitnika i prilagođavanja specifičnim potrebama omladinskih grupa u pojedinim sredinama, raspolažemo podacima koji nisu, po svojem sadržaju i svojoj formi, ujednačeni među svim ispitanim gradovima. Najveći deo analiza izvršili smo na uzorku poslednjih 15 gradova, tj. na 2101 ispitaniku. Manji deo analiza, pretežno analiza odgovora na otvorenim pitanjima, obuhvata i ispitanike u drugim gradovima. U prikazu rezultata biće naglašeno na kojem uzorku su rađene analize.

Da bismo ilustrovali entuzijazam i odgovornost mladih koji sprovodili istraživanje u svojim sredinama, dovoljno je reći da su, u 15 gradova gde se istraživanje sprovodilo u oktobru 2005. i martu 2006., mladi prikupili podatke za svega nedelju dana, te da su u

velikoj meri ispoštovali pravila za izbor uzorka. Naime, planirana uzrasna struktura uzorka (N = 1393) bila je 20% (15-20 godina), 40% (21-30 godina), 20% (31-45 godina) i 20% (46-60 godina). Polna struktura trebalo je da bude ujednačena. Realizovan uzorak ima sledeću uzrasnu strukturu:

Grafikon 1: Procenti ispitanika po uzrasnim kategorijama

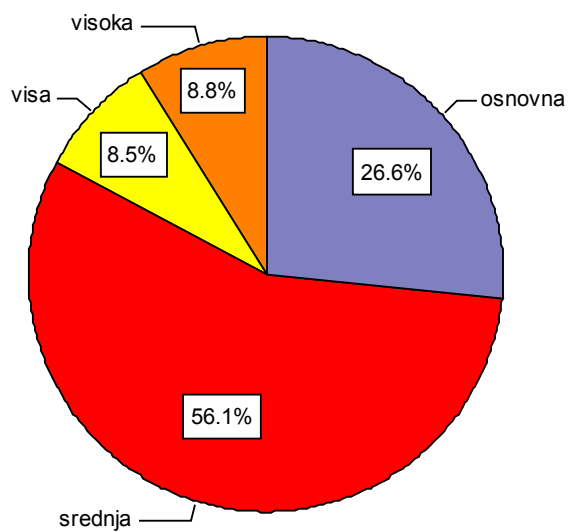

Kao što vidimo, dobijeni procenti ispitanika po uzrasnim kategorijama ne odstupaju od planirane za više od 3% po grupi. Što se tiče polne strukture, žena u uzorku ima 51%, a muškaraca 49%.

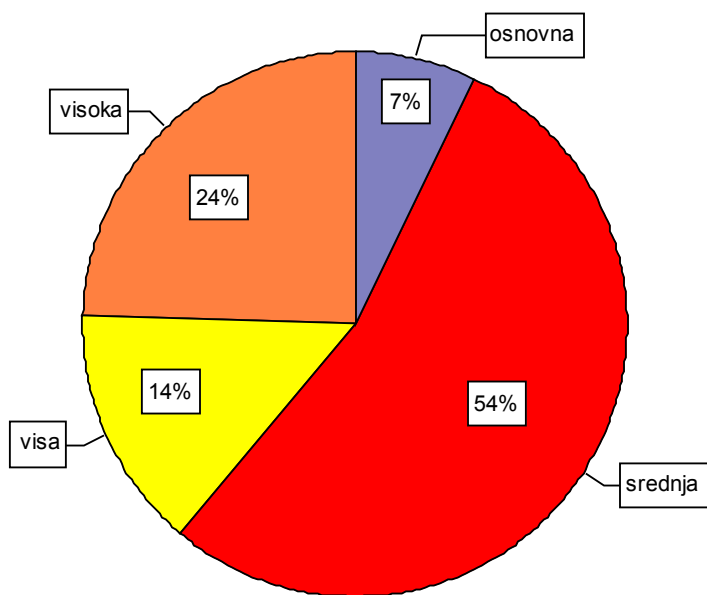
Prosečan uzrast ispitanika iz kategorije mladih (15 do 30 godina) je 22 godine, a prosečan uzrast ispitanika iz kategorije odraslih (31 do 60 godina) je 45 godina. Prosečan broj godina provedenih u mestu ispitivanja za mlađe ispitanike je 20 godina, a za starije je to 35 godina.

Obrazovanje ispitanika, na istom uzorku, prikazaćemo posebno za mlade, posebno za starije ispitanike na grafikonima 2 i 3. U uzorku mladih mnogo je više zastupljeno ispitanika koji imaju završenu samo osnovnu školu, budući da se deo njih još uvek nalazi u procesu školovanja. Obrazovna struktura ostatka uzorka je pomerena u odnosu na obrazovanje opšte populacije, i to u pravcu veće zastupljenosti osoba višeg i visokog obrazovanja. U opštoj populaciji, prema poslednjem popisu stanovništva ima svega 11% osoba s višim ili visokim obrazovanjem.

Grafikon 2: Obrazovanje ispitanika do 30 godina starosti:

Grafikon 3: Obrazovanje ispitanika od 31-60 godina starosti:

Neki objektivni pokazatelji položaja mladih

I Zaposlenost

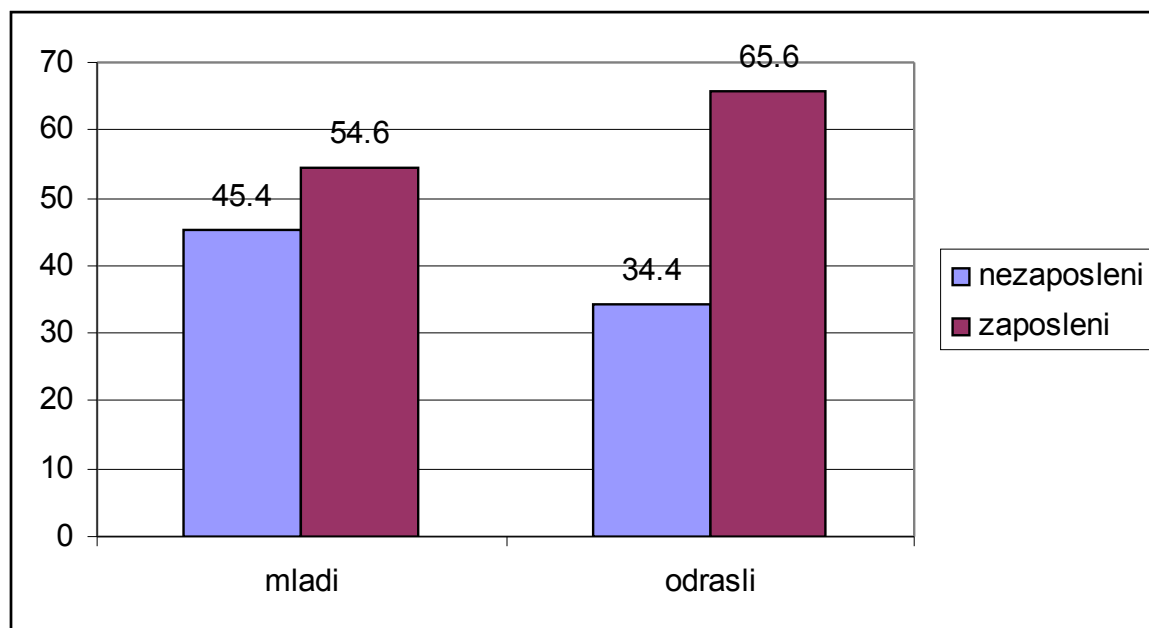
U uzorku u celini, nezaposlenih ima 54.4%, a zaposlenih 45.6% (N = 2101). Prema podacima Nacionalne službe za zapošljavanje, stopa zvanično registrovane nezaposlenosti, u septembru 2005. godine, iznosila je 27.33%. Ogromna razlika. Postavlja se pitanje, koji podaci su bliži stvarnom stanju na terenu? Koliko možemo verovati zvaničnim podacima, ukoliko oni pod aktivnim stanovništvom (radnom snagom) u odnosu na koje se i računa stopa nezaposlenosti, podrazumevaju građani od 15 godina starosti pa navise?

Kada uzorak radno sposobnih ispitanika, (preko 22 godine starosti) podelimo na mlađe (do 30) i starije (preko 30 godina), dobijemo raspodelu zaposlenosti koju prikazuje Grafikon 4. Uzrasno raspodeljen uzorak pokazuje nepovoljniju sliku o nezaposlenosti, kada su mladi u pitanju. Prema zvaničnim podacima za septembar 2005, stopa nezaposlenosti u grupi mladih (od 15 - 30 godina) iznosi 34.3%. Prema našim podacima, zaključno s martom 2006, **stopa nezaposlenosti mladih od 22 do 30 godina starosti, iznosi 45%!**

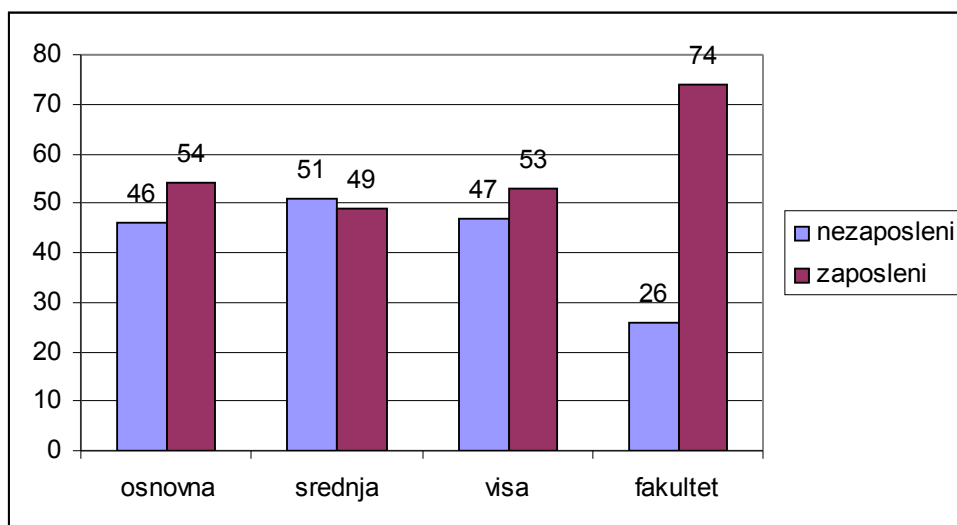
Broj nezaposlenih i zaposlenih je jednak, iako se radi o mladima koji su, po svojim godinama školovanja, stekli uslove za rad.

Podaci o nezaposlenosti odraslih, preko 31 godine starosti, takođe su veoma zabrinjavajući, posebno kada se ima u vidu da se radi o uzorku gde više od jedne trećine ispitanika ima završeno više ili visoko obrazovanje!

Grafikon 4: raspodela nezaposlenosti po uzrasnim kategorijama

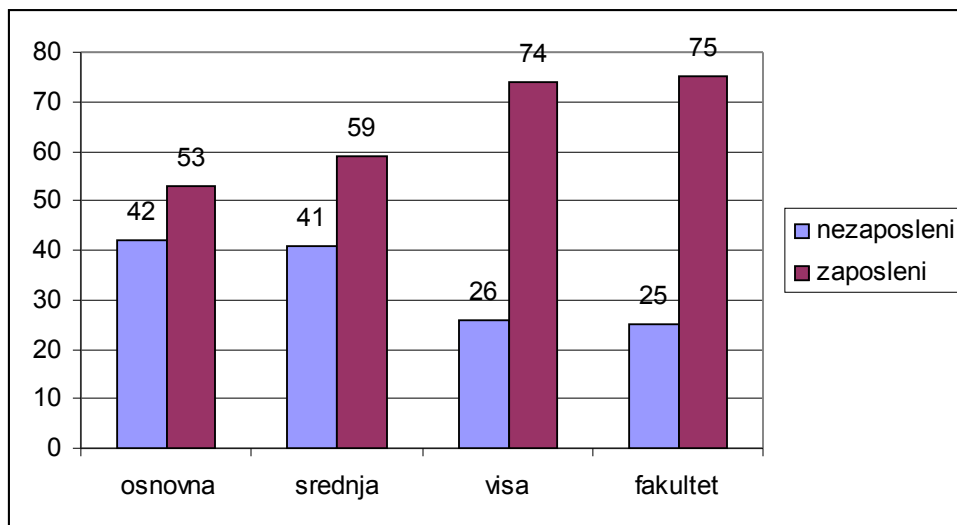

Grafikon 5: Struktura nezaposlenosti kod mladih od 22-30 godina starosti, prema obrazovanju

Najviše nezaposlenih mladih (preko 22 godine starosti) ima među onima sa završenom srednjom školom. Unutar ove kategorije, procenat nezaposlenih jednak je procentu zaposlenih osoba. Na Grafikonu 5 vidimo da se mladi sa završenim fakultetom nalaze u znatno povoljnijoj situaciji: tri četvrtine fakultetski obrazovanih ispitanika imaju posao.

Grafikon 6: Struktura nezaposlenosti kod odraslih od 31-60 godina starosti, prema obrazovanju

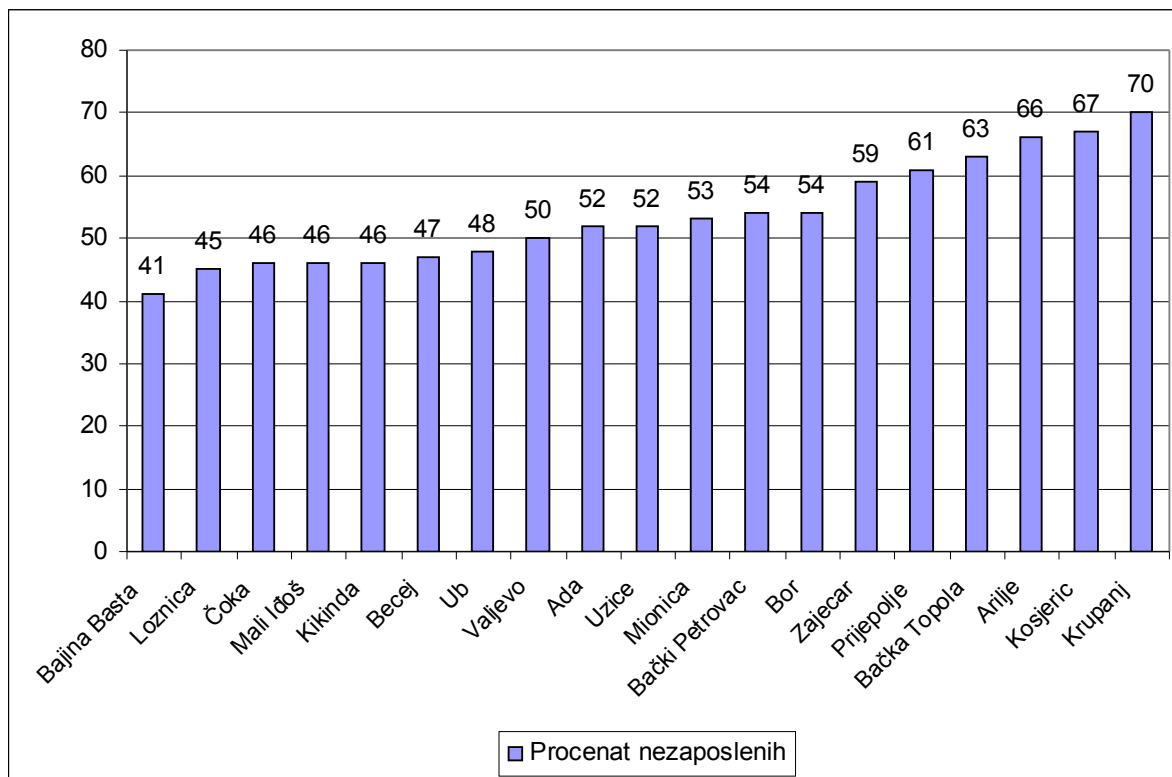
Kod odraslih je odnos procenta zaposlenih i nezaposlenih sličan odnosu kod mladih, samo za najslabije obrazovanu podgrupu (ispitanici sa završenom osnovnom školom) i za podgrupu sa najvišim obrazovanjem (ispitanici sa završenim fakultetom). Ovaj odnos je nepovoljniji kod mladih u podgrupi ispitanika sa srednjom i višom školom. Najveća je razlika u podgrupi sa višim obrazovanjem: možemo zaključiti da se mladima sa završenom višom školom daleko teže da nađu posao, nego što je to slučaj sa starijom generacijom. U celini, naši rezultati ukazuju na **posebne teškoće mladih u nalaženju posla**, bez obzira na stručnu spremu, što bi trebalo istražiti detaljnije. Bilo bi značajno

imati podatke o problemima u nalaženju prvog posla, kao i istražiti trendove u broju otvorenih radnih mesta.

Odrasli sa SSS, kao i radnici bez kvalifikacije, imaju najveću stopu nezaposlenosti. Naši nalazi se, u ovom slučaju, podudaraju sa zvaničnom statistikom: prema Nacionalnoj službi za zapošljavanje udeo građana sa III i IV stepenom u ukupnom broju nezaposlenih iznosi 54.2%.

Takođe, problem nezaposlenosti mladih treba staviti u kontekst lokalnih sredina koje se i same međusobno značajno razlikuju po obimu nezaposlenosti, što pokazuje Grafikon 7.

Grafikon 7: Procenat nezaposlenih u ukupnom uzorku, po gradovima

Od ukupno 425 zaposlenih mladih (uzrasta od 15 do 30 godina), 399 nam je dalo podatke o tipu svog zaposlenja. Rezultati koje smo dobili pokazuju da je zaposlenje mladih u velikoj meri privremeno, i, što posebno zabrinjava, često zakonski neregulisano. Naime:

52% zaposlenih mladih osoba **NE radi u svojoj struci.**

38% zaposlenih mladih **NEMA stalno zaposlenje.**

Čak **36%** mladih koji rade, **njihovi poslodavci NISU prijavili**, te za njih ne plaćaju nikakve doprinose. Od preostalih 64% mladih, koji su prijavljeni od strane poslodavaca, skoro jedna četvrtina (21%) nije prijavljena u skladu sa svojom stručnom spremom.

Drugim rečima, **za samo 43% zaposlenih mladih ljudi poslodavci plaćaju doprinose koji su adekvatni njihovoj stručnoj spremi!**

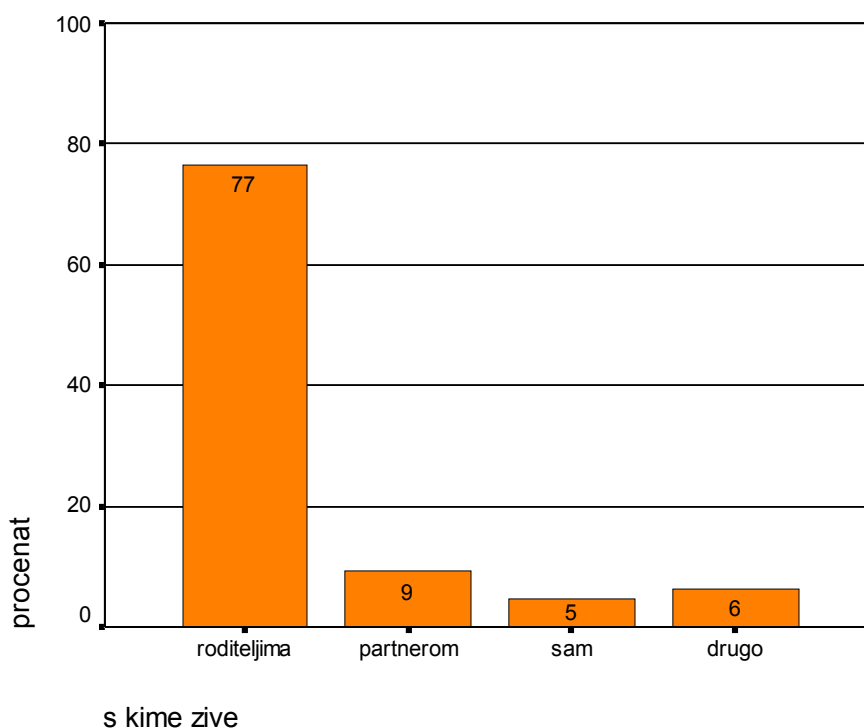
Prema tome, za više od polovine ispitanih mladih osoba, dosadašnje ulaganje u obrazovanje je bilo, u izvesnoj meri, promašeno, jer su se školovali za nešto čime se ne

bave. Poslodavci, očigledno, koriste ranjivost mladih i uspešno izbegavaju propise o obavezi prijavljivanja zaposlenih radnika, smanjujući sebi izdatke oko plaćanja poreza.

II Način života

O položaju mladih mnogo nam govore i neki pokazatelji načina života: s kim žive, koliko često putuju, koliko su im pristupačni računar i internet.

Grafikon 8: S kim žive mladi

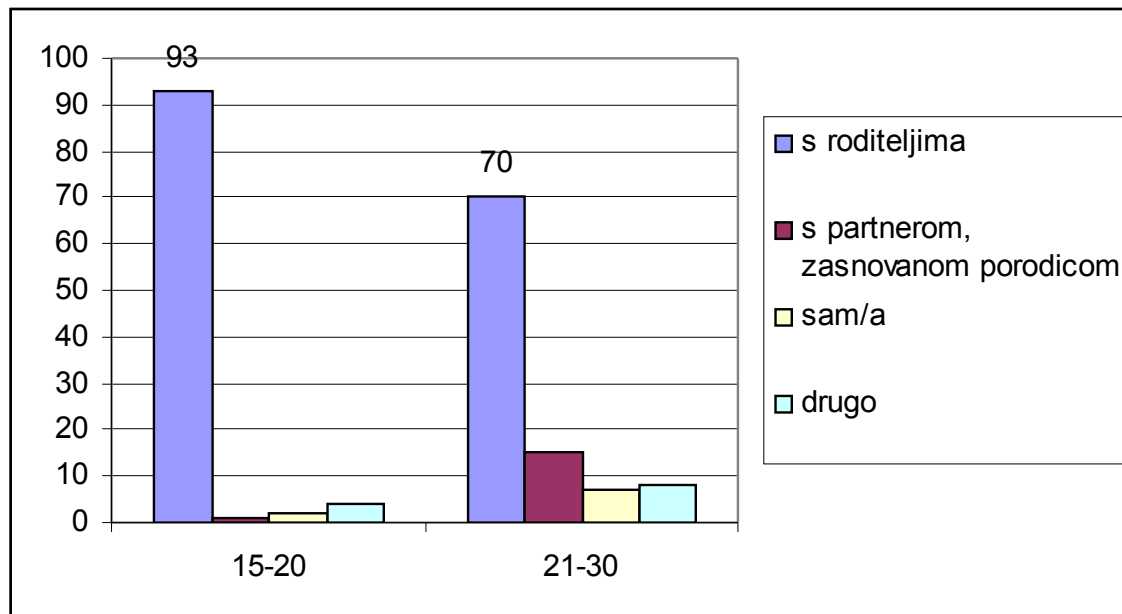
Na ukupnom poduzorku mladih (od 15 do 30 godina) utvrdili smo da njih **gotovo 80% živi sa roditeljima!**

Situacija jedva da je bolja **za mlade starije od 20 godina** (vidi Grafikon 9) – **njih 70% živi u roditeljskom domu.** Nalazi istraživanja sprovedenog 2002. godine od strane grupe stručnjaka iz Centra za proučavanje alternativa na većem i reprezentativnijem uzorku od našeg, pokazuju da kod roditelja živi 77% ispitanika od 16-24 godine i 64% mladih od 25-30 godina.

Izgleda da je osnovni motiv za početak odvajanja od roditelja – zajednički život s partnerom. Broj mladih koji mogu (i žele) da se osamostale na tom uzrastu je zanemarljiv – svega 7%. Kako navodi sociološkinja Smiljka Tomanović iz Instituta za sociološka istraživanja i članica istraživačkog tima Centra za proučavanje alternativa, odvajanje od roditelja, za naše mlade, podrazumeva zasnivanje braka i rađanje dece: »Naši mladi ne

znaju za samostalan život, van braka i porodice«. Možemo se u potpunosti složiti s konstatacijom da je **samostalan život**, uključujući fizičku odvojenost od roditelja i materijalnu nezavisnost, zaista **nepoznat većini mladih u Srbiji**.

Grafikon 9: S kim žive mladi, podeljeno po uzrastu

Radi poređenja sa zemljama EU, navodimo podatke iz studije Alessandre Rusconi (Psychologie heute, januar, 2005). U Italiji 30% mladića i 50% devojaka uzrasta 25 godina živi u sopstvenim domaćinstvima. U Nemačkoj 70% mladića i čak 90% devojaka istog uzrasta žive odvojeno od roditelja, sa partnerom, sami ili u tzv. stambenim zajednicama (Wohngemeinschaft), sa drugim mladima. Znatno veći stepen samostalnosti mladih u Nemačkoj autorka istraživanja objašnjava većom podrškom koju mladi mogu dobiti od nemačke države za studiranje i odvajanje od roditelja, kao i daleko većim tržištem stanova koji se daju u najam (60% ukupnog tržišta stanova u Nemačkoj u poređenju sa 20% u Italiji).

Interesantno je da smo i u našem istraživanju utvrdili da više devojaka i mladih žena živi odvojeno od roditelja. Doduše, za većinu to podrazumeva život sa partnerom, odnosno novom porodicom: od ukupno 119 ispitanika koji žive odvojeno od roditelja - sa partnerom ili porodicom, 65% su devojke. Na samostalan samački život se pre odlučuju mladići: od ukupno 61 ispitanika koji žive sami, 56% su muškog pola.

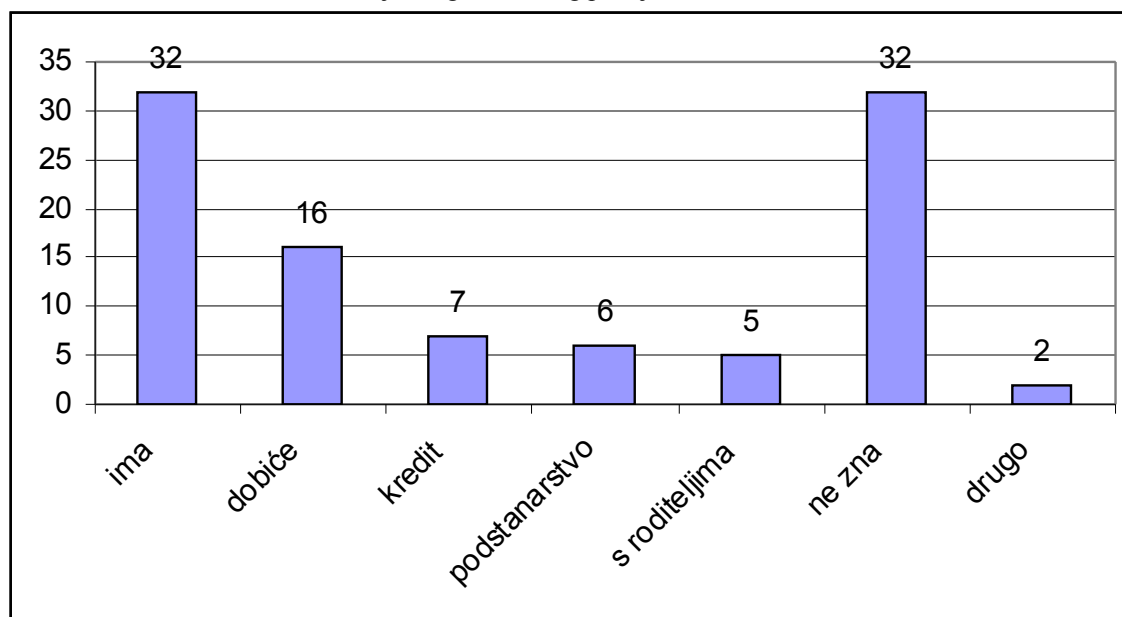
Iako bi se očekivalo da zaposlenje predstavlja osnovni uslov za početak samostalnog života, u ispitivanim gradovima to nije slučaj. **63% zaposlenih mladih i dalje žive s roditeljima!** Nedostatak sopstvenog stana i loša materijalna situacija, razlog su zbog kojeg mladi koji su završili školu, zaposlili se, zasnovali brak, ne mogu da budu samostalni u odnosu na svoje roditelje. Prema pomenutom istraživanju Centra za proučavanje alaternativa, trećinu mladih od 31 do 35 godina još uvek izdržavaju roditelji!

U kontekstu ovih podataka, interesantno je videti kako mladi vide rešenje svog stambenog pitanja. Grafikon 10 nam pokazuje da se mladi mogu grubo podeliti u dve kategorije: one koji ne znaju kako će doći do svog stana (32%) i one koji se u rešenju stambenog pitanja oslanjaju na roditelje ili širu rodbinu, koja im je već dodelila ili namenila stan/kuću (48%). Veoma je neobičan podatak da od 32% mladih koji izjavljuju da već imaju stan/kuću, njih 67% istovremeno živi sa roditeljima! Objašnjenje bismo mogli naći u visokim troškovima samostalnog života koji mladi sebi, jednostavno, ne mogu priuštiti: podsetimo se da je 45% mladih nezaposleno, a čak 38% zaposlenih nemaju stalno nameštenje.

Svega 7% mladih smatraju da će svojim radom, uz uzimanje kredita, moći da dođu do sopstvenog stambenog prostora, što je inače, u razvijenim evropskim zemljama osnovni način da se postane vlasnik nekretnine. Za mlade u našoj državi to je još uvek nedostižna opcija.

Mogli bismo zaključiti da je perspektiva samostalnog života u sopstvenom stambenom prostoru za mlade u Srbiji veoma netipična za jedno savremeno potrošačko društvo u kojem se pojedinac stara sam o sebi: skoro polovina mladih zavisi od rodbine u pogledu rešenja stambenog pitanja, a jedna trećina uopšte ne vidi rešenje ovog važnog životnog pitanja.

Grafikon 10: Kako mladi vide rešenje svog stambenog pitanja

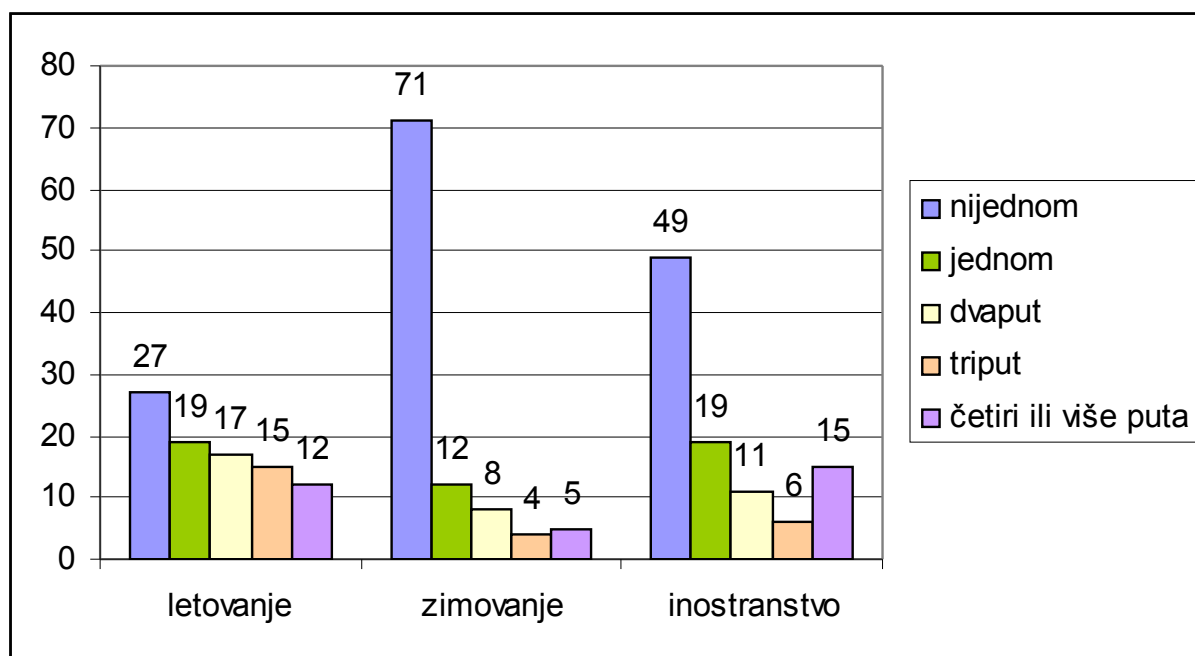
O materijalnom položaju mladih možemo takođe dosta da zaključimo na osnovu informacija o tome koliko putuju i koliko često sebi mogu priuštiti letovanje, zimovanje ili odlazak u inostranstvo.

Četvrtina mladih u ispitanih 15 gradova nije bila nijednom na letovanju u poslednjih pet godina! Svega jedna četvrtina može sebi da priušti redovan odlazak na letovanje (svake ili skoro svake godine). Zimovanje i odlazak u inostranstvo mogu sebi retki da priušte - čak 71% mladih u istom vremenskom periodu nije moglo sebi priuštiti zimovanje. Ono što je u razvijenim zemljama Evrope karakteristično za mlade -

obilaženje i upoznavanje stranih zemalja, za mlade u Srbiji spada u domen luksuza: 49% ispitanih mladih starosti do 30 godina nije bilo u inostranstvu u poslednjih pet godina!

U razvijenim zemljama EU veoma intenzivno se putuje u inostranstvo upravo u dvadesetim godinama, kada je daleko lakše organizovati putovanje i po pristupačnijim cenama, nego u kasnijim godinama života kada posao i porodica nameću mnoga ograničenja. U Srbiji svega 15% mladih putuje van zemlje redovno, u proseku jednom godišnje. Taj je procenat još manji (svega 6%), ako isključimo ispitanike iz multietničkih vojvođanskih opština kakve su Čoka, Mali Idoš ili Bački Petrovac, gde se neguju kontakti sa Mađarskom, odnosno Slovačkom. **Većina, čak 49%, nije bila nijednom u inostranstvu u poslednjih pet godina.**

Grafikon 11: Raspodela mladih u pogledu učestalosti letovanja/zimovanja/odlazaka u inostranstvo, u poslednjih pet godina.

Za razliku od putovanja, kompjuter i pristup internetu, srećom, više nisu odlika samo malog broja privilegovanih mladih. 68% mladih ispitanih u 15 gradova poseduje računar, a njih 49% redovno koristi internet. To ne zaostaje mnogo za situacijom mladih koji žive na opštini Novi Beograd, gde 84% mladih ima kompjuter i pristup internetu (prema istraživanju grupe Lavina, 2005). Budući da su kompjuterska pismenost i pristup informacijama na internetu uslov bez kojeg se u savremenom svetu teško može zamisliti svakodnevni život, a posao još manje, bilo bi važno i dalje raditi na povećanju dostupnosti računara i obuci za korišćenje istih.

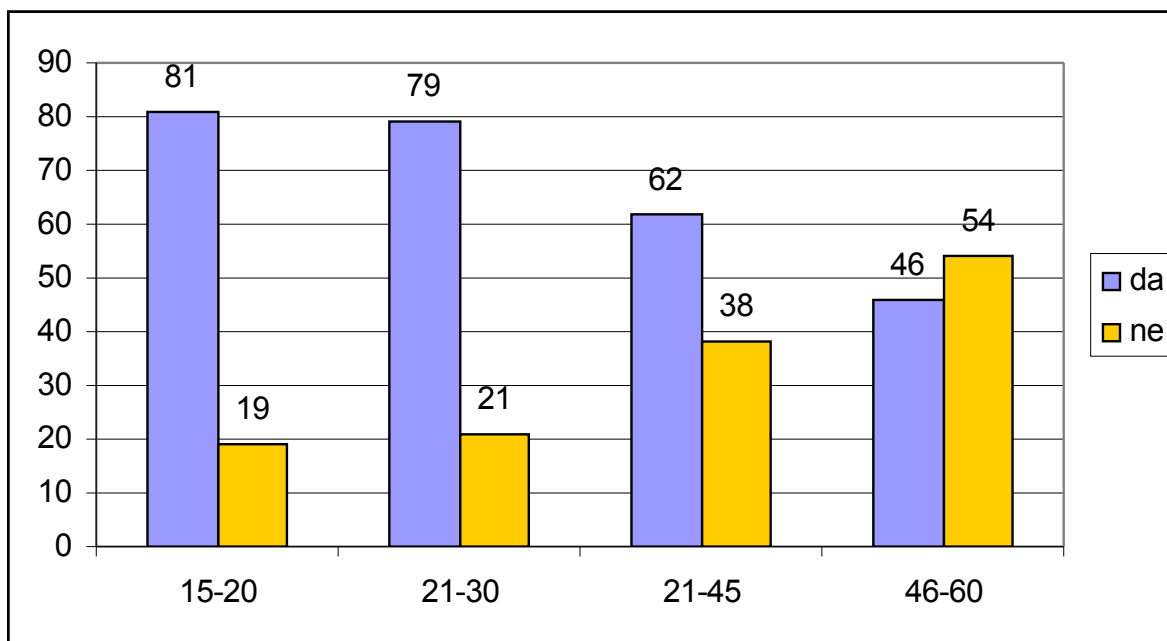
Perspektiva

Imajući u vidu do sada navedene rezultate, možemo pogledati kako mladi vide svoju perspektivu u svojim lokalnim sredinama: tj. koliko njih bi otišlo iz svog grada, kada bi im se ukazala prilika. U ovom istraživanju nismo specifikovali da li se radi o odlasku u veći grad ili odlasku u inostranstvo, pošto nas je interesovalo, pre svega, sa koliko mladih mogu računati pojedine opštine.

Dobijeni podaci, kako za mlade, tako i za uzorak u celini, najbolje govore o stepenu nezadovoljstva uslovima života u svojoj sredini i doživljaju nedostatka životne perspektive. Naime, **ukupno 71% ispitanika u svih 22 grada, otišlo bi iz svojih gradova ukoliko bi im se ukazala prilika**. Spremnost za odlazak je najmanja u Adi (49%), Bačkoj Topoli (51%), Kikindi (53%) i Bačkom Petrovcu (58%). Najalarmantnija situacija je u Užicu, koje bi napustilo čak 81% svih ispitanih građana! Slede Arilje (80%), Mionica, Krupanj i Bor, sa 79%.

Mladi, u proseku, pokazuju znatno veću spremnost da napuste svoj grad, u poređenju sa odraslima. Na uzorku od 15 gradova, ovu raspodelu pokazuje Grafikon 12. **Najmlađi ispitanici pokazuju najveću želju da napuste svoj grad, u proseku njih 81%**. Međutim, želja za odlaskom je veoma prisutna i kod najstarije kategorije ispitanika, koju mnogo toga vezuje za sredinu u kojoj živi: skoro polovina građana starijih od 46 godina otišla bi, kada bi im se pružila prilika.

Grafikon 12: Spremnost za odlazak iz svoje sredine, po uzrasnim kategorijama

Nezadovoljstvo mladih i, posledično, **želja za odlaskom iz svoje sredine, najveća je u Arilju, odakle žele da odu gotovo svi ispitani mladi (95%)**. Slede Užice (93%), Kosjerić i Krupanj (88%). Procenat mladih koji žele da odu »najmanji« je u Adi (60%), Prijepolju (60%), Zaječaru (65%) i Bačkoj Topoli (68%).

Ovi procenti bili bi verovatno nešto manji da smo pitali mlade za spremnost na iseljenje iz Srbije. Poslednje ankete među studentima pokazuju da bi 75% njih želelo da živi i radi izvan granica naše zemlje. Prema istraživanju iz 2002, više od polovine mladih bi napustilo zemlju kada bi im se ukazala prilika, a jedna šestina je tada već planirala odlazak u inostranstvo. Iako ovi podaci o spremnosti za odlazak iz zemlje deluju zabrinjavajuće, naročito kada se ima u vidu koliko je već mladih stručnjaka emigriralo u poslednjih 15 godina, treba znati da se radi o trendu koji postoji i u drugim, daleko razvijenijim zemljama: mobilnost u potrazi za poslom, naročito boljim poslom, smatra se danas sastavnim delom života zaposlenih. U Nemačkoj npr. 52% mladih od 18 do 30 godina bi želelo da živi u nekoj drugoj zemlji (NEON, septembar 2005).

Problemi mladih

Razlozi za odlazak iz svoje sredine, koje građani navode, ne razlikuju se mnogo između ispitanih gradova: nedostatak posla, loša finansijska situacija, nizak standard i nedostatak perspektive najvažniji su razlozi koje navode ispitanici svih uzrasta. U mlađoj populaciji značajni razlozi su i sledeći: nedostatak mesta za izlazak, slaba ponuda kulturnih i sportskih aktivnosti, te nedostatak mogućnosti za dodatno obrazovanje.

Izraženost ovih problema procenjivali smo u svim ispitanim gradovima. Izdvajamo rezultate u 10 gradova ispitanih u oktobru 2005., pošto za njih imamo ujednačenu listu problema i skalu za procenjivanje izraženosti problema.

Tabela 2: Ocena važnosti problema mladih u lokalnim sredinama, za uzorak u 15 gradova

Problem	Aritmetička sredina	Razlika u proceni u korist mladih/odraslih
Nezaposlenost	4,73	O+
Narkomanija	4,36	O+
Nedostatak kulturnih dešavanja za mlade	4,27	/
Alkoholizam	4,26	O+
Nedostatak podrške mladima od strane lokalne samouprave	4,29	M+
Delinkvencija i kriminal	4,15	O+
Nemogućnost dodatnog obrazovanja	4,23	/
Malobrojne i/ili neadekvatne mogućnosti za zabavu	4,15	M+
Siromašna ponuda sportskih i rekreativnih aktivnosti	3,92	M+

Prvi nalaz odnosi se na izuzetno visoke ocene važnosti koje su dobili svi predloženi problemi. Na skali od 1 do 5, osam od devet ponuđenih problema ima prosečnu ocenu veću od 4. To nam govori da je ispitanicima bilo teško da izdvoje najprioritetnije probleme, jer se u njihovim sredinama svi navedeni problemi opažaju kao veoma važni.

Kao što je i bilo očekivano, **najveći prioritet ima u svim ispitivanim sredinama ima problem nezaposlenosti**. Ocene koje su navedenim problemima davali mladi i odrasli veoma se malo razlikuju. Ipak, pošto smo analizu uradili na velikom uzorku, statistički značajne razlike ispoljile su se na sedam od predloženih devet problema. Odrasli su

davali veće ocene važnosti globalnim problemima mladih u našem društvu, problemima koji, mahom, nisu u nadležnosti lokalne samouprave: nezaposlenost, alkoholizam, narkomanija, delinkvencija i kriminal. **Mladi su davali veće ocene važnosti od odraslih onim problemima na koje mogu da utiču u svojoj zajednici:** malobrojne mogućnosti za zabavu i nedovoljna ponuda sportskih aktivnosti. Takođe, važno je da su **mladi u većoj meri od odraslih prepoznali važnost podrške koju im može pružiti lokalna samouprava i ocenili su nedostatak te podrške kao veoma istaknut problem.**

Ispitanici su imali mogućnost da dodaju probleme koji nisu navedeni na listi, a izraženi su u njihovoj lokalnoj zajednici. Među ovim problemima učestaliji su: nedovoljna podrška porodice i škole mladima; pasivnost, nedostatak ambicija i ideja i otuđenost mladih; nedovoljan broj omladinskih organizacija, akcija i kampova; zagađenost, zapuštenost i nečistoća; loš saobraćaj; korupcija...

Navedeni problemi se odražavaju i u razmišljanjima ispitanika o tome šta bi trebalo da se promeni u njihovoj sredini, da bi većina mladih ostala i bila srećna. Ova razmišljanja mogu da predstavljaju dobar putokaz, kako omladinskim grupama, tako i lokalnim vlastima i različitim udruženjima građana, za planiranje zajedničkih akcija.

Razlozi za nezadovoljstvo koje smo utvrdili u našem istraživanju, podudaraju se sa izvorima nezadovoljstva i razlozima za iseljenje, koje su utvrdile druge studije: mala ili nikakva mogućnost zapošljavanja (posebno u svojoj struci), mala ili nikakva mogućnost da se na poslu (ako se do njega dođe) dobro zaradi tako da se može pristojno živeti, mala ili nikakva mogućnost da se dođe do stana da bi se, u odgovarajućem dobu mogla osnovati sopstvena porodica (Centar za proučavanje alternativa, 2003) neodgovarajući kvalitet formalnog školovanja i nedostatak srednjih škola i fakulteta u manjim gradovima; nedovoljno prostora za participaciju u društvu, na lokalnom i nacionalnom nivou, nedostatak razumevanja i finansija (»Hajde da...«, 2005).

Pitali smo ispitanike, mlade i starije građane, da navedu tri promene koje bi doprinele da se mladi zadrže u gradu i da vode kvalitetniji život. Na celom uzorku (22 grada), izdvojili smo prema učestalosti odgovora sledeće uslove za ostanak mladih:

Tabela 3: Šta treba promeniti da bi većina mladih ostala i bila srećna (ispitanici su davali više odgovora)

1.	Više mogućnosti za zaposlenje, nova radna mesta	59%
2.	Više kulturnih i sportskih sadržaja	32%
3.	Bolja ponuda mesta za izlazak	21%
4.	Veći standard, bolja ekonomska situacija	21%
5.	Otvaranje novih smerova, viših škola i fakulteta, bolje mogućnosti za nastavak školovanja	19%
6.	Kvalitetniji javni servisi, bolja infrastruktura, smanjenje zagađenosti, uređenje grada	15%
7.	Uključivanje mladih u rešavanje problema, aktivizam mladih i aktivnosti usmerene ka mladima	8%
8.	Promene u strukturama lokalne vlasti	7%

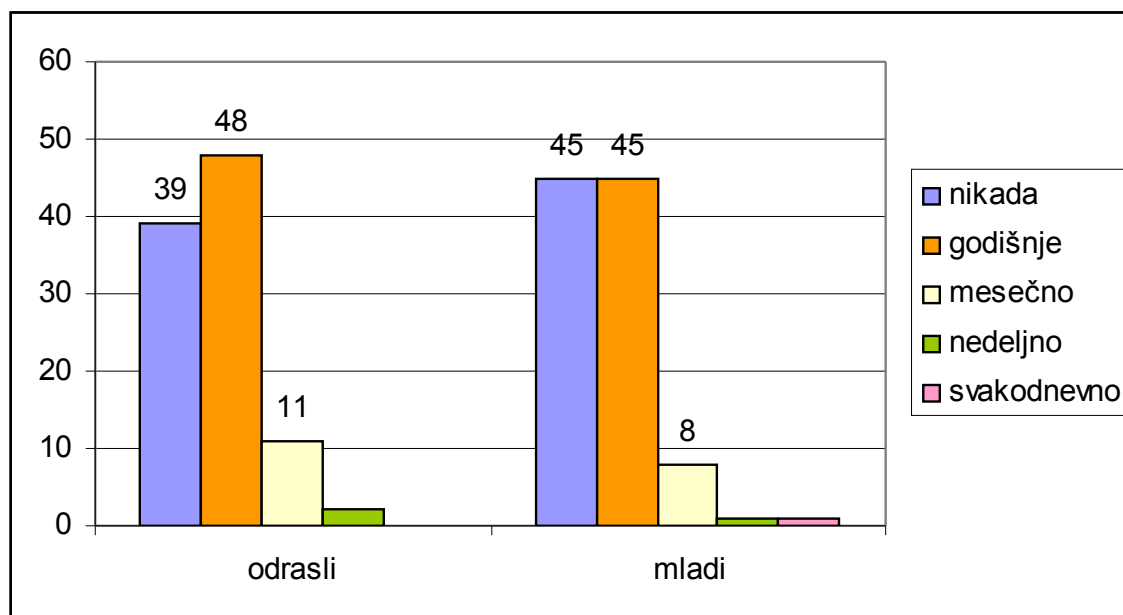
Iako su predlozi mladih i starijih ispitanika podudarni kada su u pitanju navedeni prioriteti, ipak su uočene i neke razlike: odrasli stavljaju veći naglasak na otvaranje novih

radnih mesta za mlade i poboljšanje infrastrukture. Iz ugla mladih, veoma je važna bolja ponuda kulturnih, sportskih i zabavnih sadržaja, kao i veće mogućnosti za dalje školovanje.

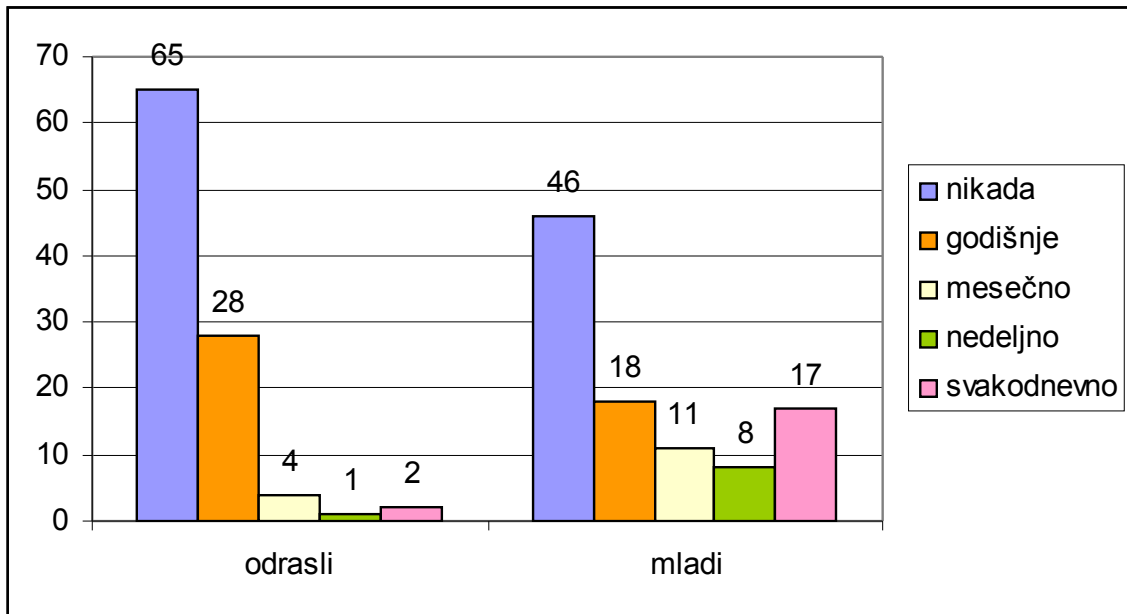
Budući da se pokazalo da su građani, a naročito mladi, nezadovoljni ponudom kulturnih, sportskih, zabavnih, obrazovnih, poslovnih i drugih mogućnosti u svojoj sredini, želeli smo da utvrdimo koliko često ispitanici putuju do drugih, većih gradova da bi zadovoljili svoje potrebe.

Mobilnost grupa mladih i starijih ispitanika se značajno razlikuje za većinu ispitanih potrebe, osim zaposlenja, zato ćemo rezultate prikazati odvojeno po grupama.

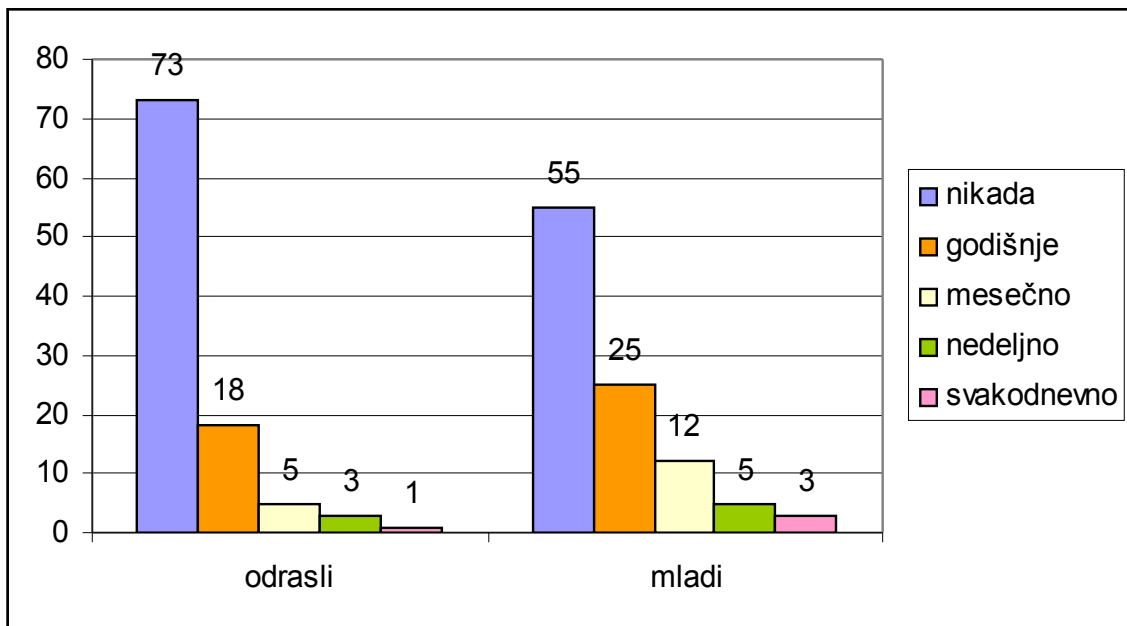
Grafikon 13a: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zdravstvenu zaštitu

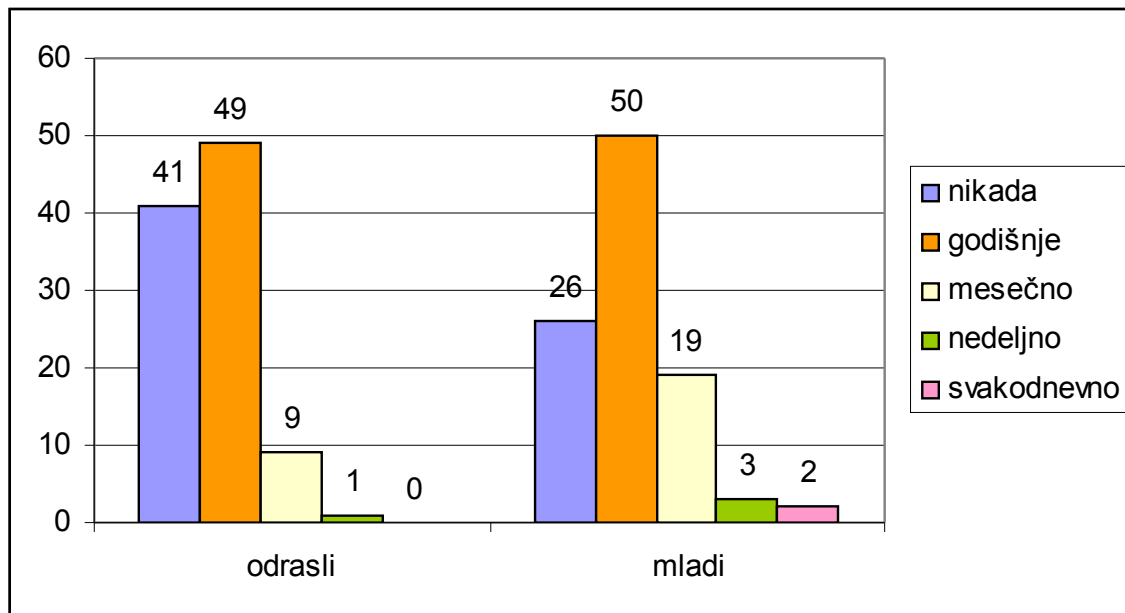
Grafikon 13b: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za obrazovanje

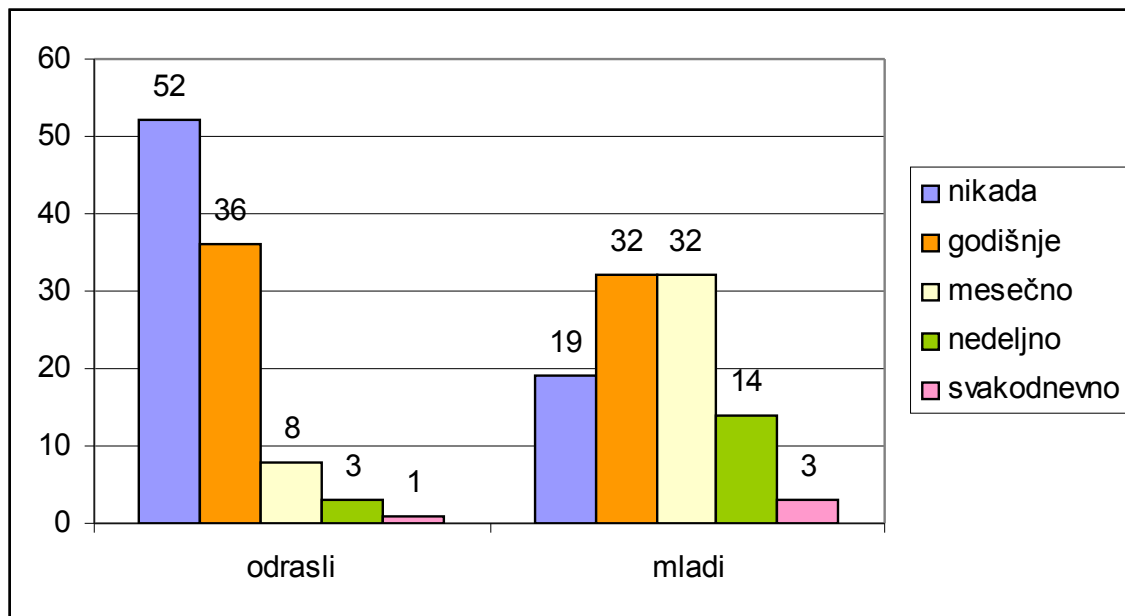
Grafikon 13c: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za sport i rekreaciju

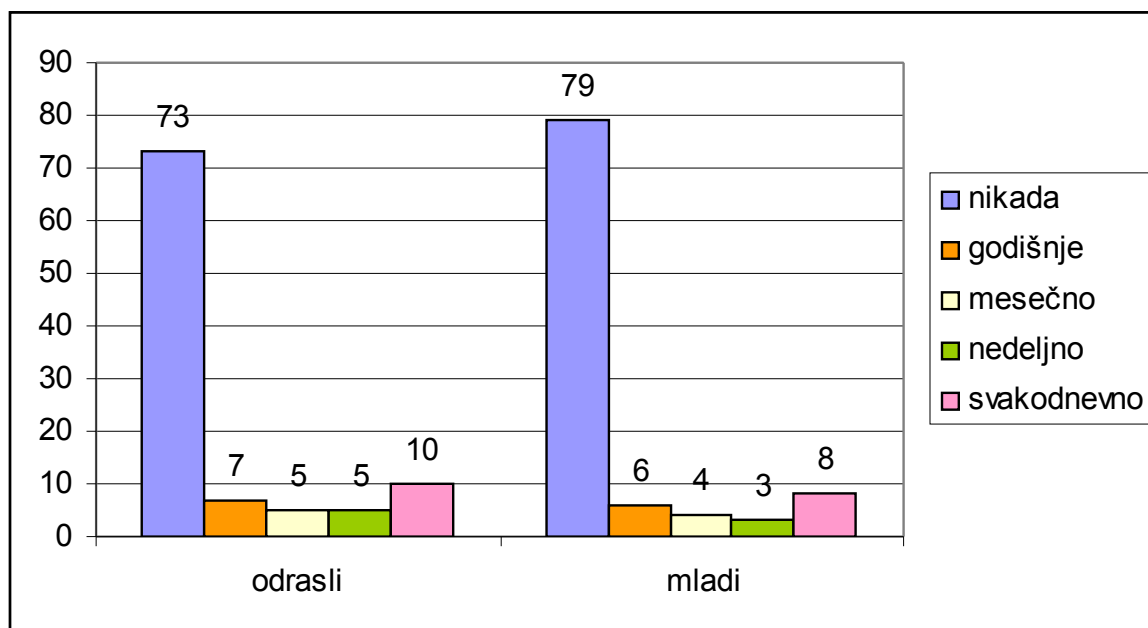
Grafikon 13d: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za kulturne manifestacije

Grafikon 13e: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zabavu i izlaske

Grafikon 13f: Učestalost putovanja za druge gradove radi zadovoljenja potreba vezanih za zaposlenje

Na osnovu prikazanih rezultata, možemo zaključiti da je **mobilitnost stanovništva generalno slaba i da oko 50% ispitanih građana ne zadovoljava svoje potrebe za zdravstvenom zaštitom, obrazovanjem, sportom i rekreacijom i zaposlenjem izvan svog mesta prebivališta**, kojim su, kako smo videli, nezadovoljni upravo zato što ima slabu ponudu mogućnosti za sport, zabavu, kulturu, posao...

Mladi pokazuju najveću mobilnost kada su u pitanju zabava i izlasci, mada jedna petina mladih ne odlazi u druga mesta ovim povodom čak ni jednom u godinu dana. Skoro četvrtina odlazi barem jednom mesečno u druge gradove radi posećivanja kulturnih manifestacija, ali jedna četvrtina mladih to ne čini gotovo nikada.

Kada uporedimo podatke o mobilnosti i podatke o potrebama građana i njihovom nezadovoljstvu mogućnostima koje imaju u svojoj lokalnoj sredini za zadovoljavanje tih potreba, možemo zaključiti da su **građani u velikoj meri zarobljeni u svojim lokalnim okvirima**. Uzmimo, na primer, potrebu za zaposlenjem. Procenat ispitanika koji putuju svakodnevno u drugi grad radi posla, neznatan je. Tako mali broj možemo objasniti, s jedne strane, time što u uzorku imamo veliki broj nezaposlenih i time što i drugi gradovi imaju sličan problem nezaposlenosti. S druge strane, razlog za tako malu mobilnost može da leži u tome što su prosečna primanja suviše niska, a da bi se pojedinac odlučio da prihvati posao u drugom mestu. Naime, troškovi putovanja do radnog mesta i nazad ili iznajmljivanja stana u drugom gradu, »odneli« bi veliki deo ličnog dohotka. Iako procentualno nisu učestali, odgovori ispitanika koji ukazuju na probleme u saobraćajnim vezama u lokalnoj sredini pomažu nam da razumemo razloge slabe mobilnosti stanovništva. Nedostatak javnog saobraćaja, naročito u noćnim satima, pogađa pre svega mlade. Slabiju mobilnost vezanu za sport i rekreaciju, u odnosu na kulturu i zabavu, možemo objasniti upravo time što su sportske i rekreativne aktivnosti po pravilu redovne i zahtevaju, opet, veliki izdatak.

Rešenja: intervencija države i participacija mladih

I Intervencija države

Ispitanike mlađe od 30 godina pitali smo šta očekuju da država učini kako bi mladi u Srbiji bili zadovoljniji. Odgovore smo rangirali prema učestalosti, u Tabeli 4. Takođe smo pitali mlade, kada očekuju da će se desiti promene koje bi država trebalo da napravi. Odgovore smo rangirali u Tabeli 5. Očekivanja od države su, s jedne strane, adekvatna – budući da većina mladih očekuje promene u oblastima koje su u nadležnosti republičkih organa. S druge strane, mnoga očekivanja su široka i opšta, kao što je povećanje životnog standarda ili otvaranje novih radnih mesta. Ipak, treba istaknuti da **većina mladih očekuje od države jasnu podršku i brigu o mladima, koju će država iskazati a) donošenjem državne strategije o mladima b) osnivanjem državnog tela (ministarstva) za pitanja mladih i c) kroz finansijsku pomoć organizacijama koje se bave problemima mladih.**

Tabela 4: Šta država treba da učini da bi mladi u Srbiji bili zadovoljniji?

1.	Pružiti podršku mladima (finansiranjem oml. organizacija, donošenjem državne strategije, osnivanjem ministarstva za mlade, većim uvažavanjem potreba mladih...)	24.6%
2.	Obezbediti zaposlenje, otvoriti nova radna mesta	24.3%
3.	Povećati životni standard	22%
4.	Obezbediti bolje uslove za školovanje, unaprediti obrazovanje	12.4%
5.	Ne zna	8,8%
6.	Brinuti se o talentima	5.9%
7.	Organizovati više kulturnih i sportskih manifestacija	2%

Ako očekivanja građana od države stavimo u kontekst obaveza koje naša zemlja treba da ispuni pri usaglašavanju sa propisima EU i dokumentima Saveta Evrope, vidimo da građani nepogrešivo identifikuju ključne oblasti u kojima su promene neophodne.

Kao prvo, Srbija je jedna od retkih zemalja Evrope u kojoj ne postoji nacionalna omladinska politika, kao ni državno telo odgovorno/zaduženo za mlade. Članstvo SCG u Savetu Evrope podrazumeva i primenu više konvencija i povelja na nacionalnom nivou. Jedan od najvažnijih dokumenata iz ove oblasti je **Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou.**

Prema savremenom razumevanju omladinske politike razvijenom u okviru Saveta Evrope i Evropske Unije, nacionalna omladinska politika predstavlja celovitu, sveobuhvatnu i kros-sektorijalnu državnu strategiju za unapređenje kvaliteta života mladih. Politika za omladinu predstavlja svojevrsni "ugovor" između države i mladih, koji nastaje u konsultativnom (partnerskom) odnosu vlade, nevladinog sektora i samih mladih. Aktivna participacija mladih predstavlja okosnicu svake omladinske politike.

Mladi i omladinske organizacije treba da aktivno učestvuju kako u kreiranju, tako i u implementaciji omladinske politike na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou.

Prema preporuci **Evropskog omladinskog foruma**, omladinska politika ne bi trebalo da tretira mlade "kao problem koji treba rešavati, već kao važan nacionalni resurs i da izrazi načine na koje će mladi ljudi prepoznati svoje potencijale kao građani" koji mogu aktivno doprineti društvenom razvoju.

Podsticaj razvoju omladinske politike u evropskim zemljama dat je kroz **Belu knjigu Evropske komisije** (2001), kao i kroz više dokumenta Saveta Evrope, poput Evropske povelje o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou (2003). Sadržina omladinskih politika je specifična za svaku evropsku zemlju, ali većina tema može se grupisati u 4 glavne oblasti:

- obrazovanje
- socijalna uključenost i ravnopravnost
- aktivno građanstvo i participacija
- sigurnost, zdravlje i blagostanje mladih

U cilju formulisanja smernica za razvoj omladinske politike, kao i za evaluaciju postojećih strategija za mlade, Ekspertska grupa Saveta Evrope radila je na izradi indikatora i standarda za nacionalne omladinske politike u Evropi. Ovi indikatori bi trebalo da ukažu na to šta zemlje članice Saveta Evrope rade za svoje mlade ljude i na koji način to čine.

Ekspertska grupa Saveta Evrope vidi omladinsku politiku kao proces u pravcu povećanja i unapređenja različitih paketa društvenih mogućnosti za mlade ljude.

Izdvajamo one oblasti koje, pored donošenja državne strategije i odgovarajućeg tela, ispitani građani vide kao najproblematičnije:

Zapošljavanje - treba povećati broj mladih ljudi koji imaju mogućnost da rade i da za taj rad budu adekvatno plaćeni.

Obrazovanje - treba povećati broj mladih ljudi koji su uključeni u proces učenja tokom čitavog života, kroz formalno ili neformalno obrazovanje, bez obzira na njihov pol, socijalno i kulturno poreklo.

Mogućnosti za participaciju i aktivno građanstvo - Treba povećati broj mera republičkih ili lokalnih vlasti, usmerenih na pružanje 'prostorat' mladima da deluju kao aktivni građani, da aktivno učestvuju u javnom životu i koriste svoje pravo da iskažu sopstveno mišljenje i da se udružuju.

Zabavni, kulturni i društveni sadržaji za mlade - Treba povećati mogućnosti da mladi ljudi budu korisnici zabavnih i kulturnih sadržaja, kao i mogućnosti da postanu aktivni u društvenim i volonterskim aktivnostima.

Sport - Neophodno je unaprediti uslove za sportske i rekreativne aktivnosti za mlade ili ih stvoriti tamo gde u ovom trenutku ne postoje.

Sigurno životno okruženje - Treba smanjiti broj mladih ljudi koji su bili žrtve kriminala ili nasilja, kao i broj mladih ljudi izvršilaca nasilnih radnji.

Informacije - Treba povećati broj omladinskih informativnih centara, specijalnih informativnih emisija za mlade u medijima, kao i broj info-punktova za mlade u svim zemljama članicama. Takođe, treba povećati i broj mladih ljudi koji su direktni korisnici ovih usluga.

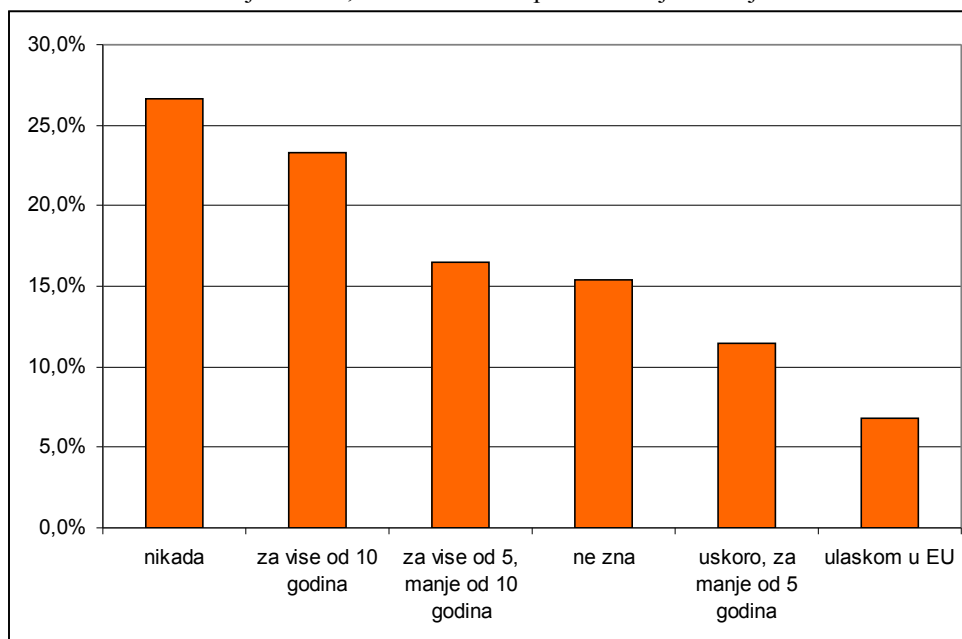
Mogućnost socijalne i zdravstvene zaštite - Treba povećati broj mladih ljudi koji biraju zdrav stil života. Takođe, treba povećati mogućnosti za dobijanje saveta i pomoći u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite.

Mobilnost i putovanje - Treba povećati mogućnosti mladih da putuju i tako obogate sopstveno životno i interkulturalno iskustvo ili steknu različite profesionalne kvalifikacije.

Šta je do sada urađeno? Odsek za omladinu, u okviru Ministarstva prosvete i sporta, inicirao je u novembru 2002.g. proces razvoja **Nacionalne strategije za mlade**. Iako strateški dobro postavljen i u skladu sa preporukama Saveta Evrope, ubrzo nakon parlamentarnih izbora u decembru 2003. godine i izbora nove Vlade, ovaj proces je politički blokiran.

Jedina svetla tačka u ovoj oblasti se događa na teritoriji **Vojvodine**, gde je, zahvaljujući naporima **Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu**, 2005. godine donesen **Akcioni plan za omladinu** na pokrajinskom nivou.

Grafikon 14: Očekivanja mladih, kada će doći do promena koje očekuju od strane države

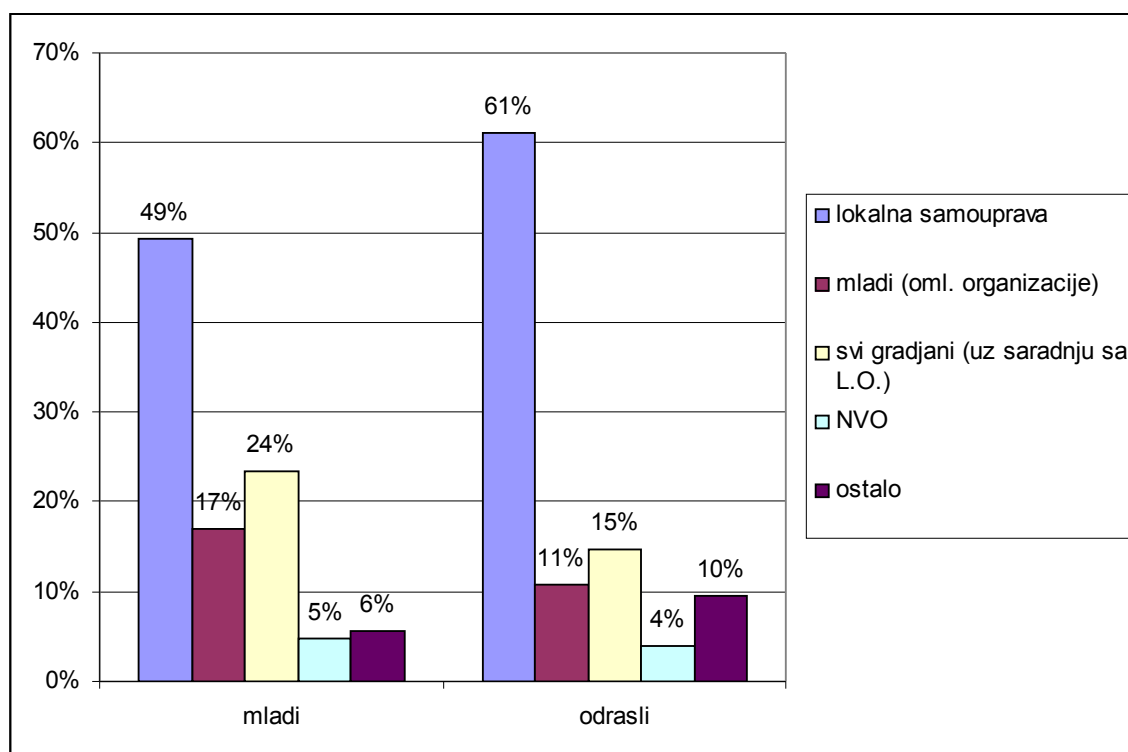
Na žalost, iz Grafikona 15 vidimo da mladi (uzorak iz 10 ispitanih gradova) nemaju mnogo poverenja u državu i smatraju da će ona neophodne promene vršiti sporo. **Malo više od četvrtine ispitanika su pesimisti i veruju da država neće nikada učiniti promene koje bi donele boljitak mladima.** Svega 11% smatra da će se promene osetiti već u narednih pet godina. 7% ispitanika prepoznaje da su regulisanje omladinske politike i odgovarajući standard života vezani za uslove ulaska u EU, te očekuje da će država uskladiti svoje propise sa regulativom i preporukama EU, kada budemo »došli na red« za priključenje.

II Participacija mladih na lokalnom nivou

Budući da mladi od države očekuju mnogo, ali su pripravnici na dugo, pa čak i uzaludno čekanje, videćemo kakvo je stanje po pitanju participacije mladih u lokalnoj sredini i koliko ih odrasli vide kao aktivne učesnike u rešavanju bitnih problema, a koliko sebe opažaju kao zainteresovane i kompetentne za participaciju u životu lokalne zajednice.

Kao prvo, interesovalo nas je koga građani vide kao nosioca glavne uloge u rešavanju problema mladih u njihovoj sredini. Odgovore na pitanja o participaciji analizirali smo u svim gradovima.

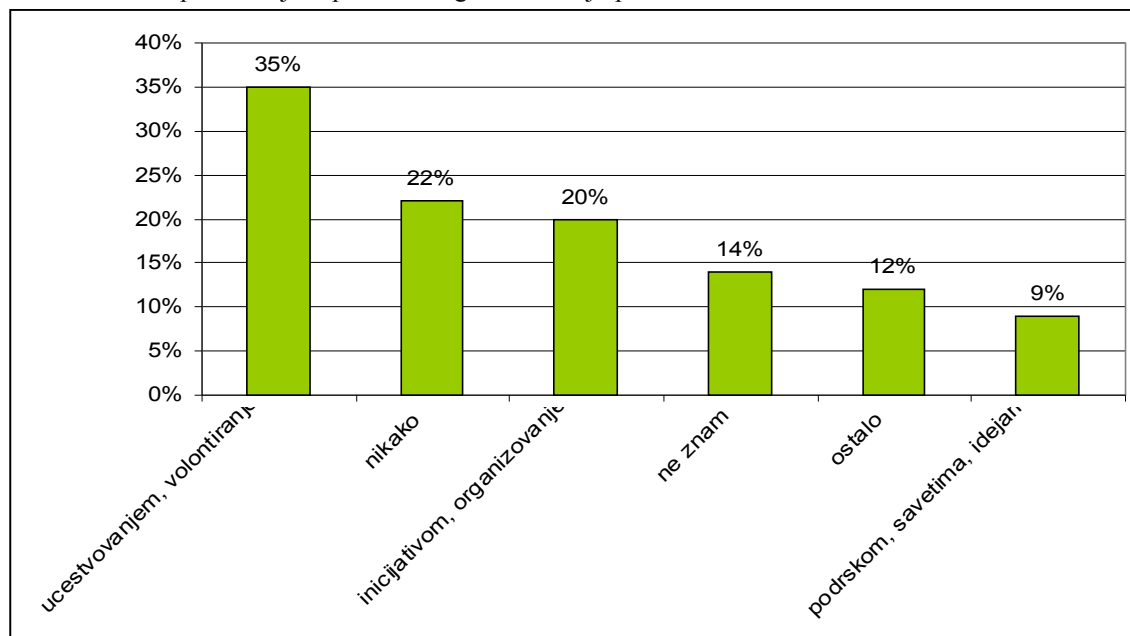
Grafikon 15: Ko je nosilac glavne uloge u rešavanju problema mladih, prema mišljenju mladih i odraslih

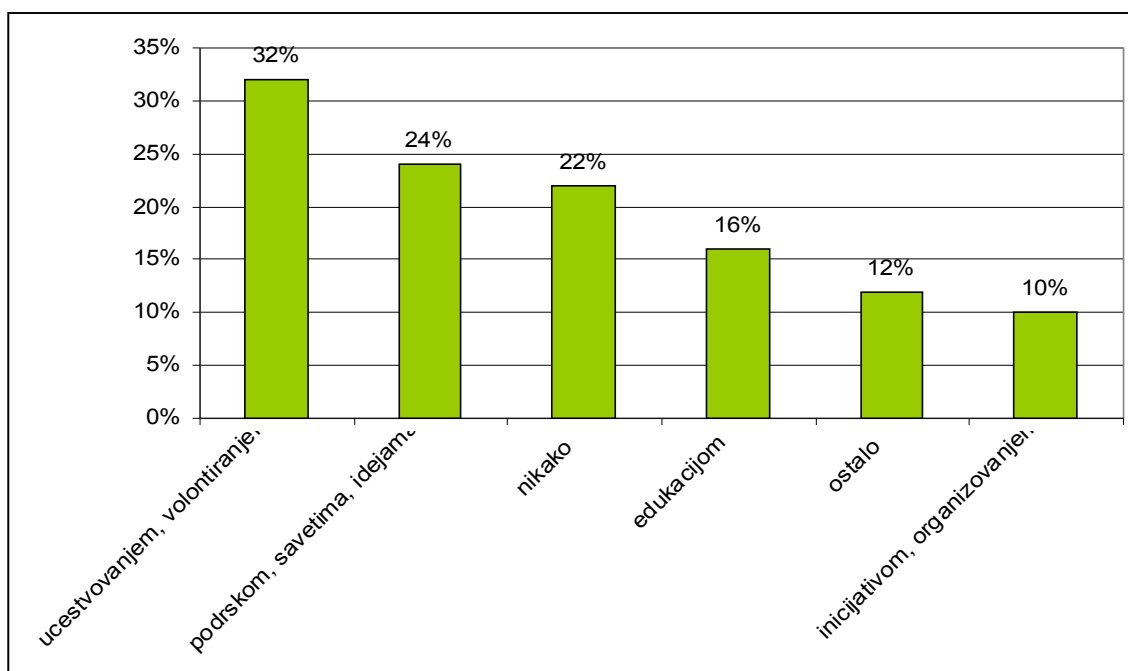
Nadležnost za rešavanje problema mladih nosi lokalna samouprava, u tome su naročito saglasni ispitanici preko 30 godina. Iako većina ispitanika vidi lokalnu vlast kao glavnog

odgovornog aktera za promenu položaja mladih, mladi se takođe opažaju kao važan faktor, važniji od npr. nevladinog sektora. Ističemo da su mladi, u većoj meri nego odrasli, naglašavali kako se problemi mladih moraju rešavati učešćem svih građana, u saradnji sa lokalnom samoupravom. Smatramo da je veoma pozitivan nalaz što 17% ispitanika mlađih od 30 godina vidi mlade kao nosioce inicijative za rešavanje problema. Manjina ispitanika smatra da su problemi mladih u lokalnoj sredini prvenstvena briga vlade, predsednika države ili drugih državnih institucija. Takođe, neznatan broj smatra da se mladima trebaju baviti pre svega stručnjaci, među njima i prosvetni radnici.

Grafikon 16: Prepoznavanje sopstvene uloge u rešavanju problema mladih – mladi

Grafikon 17: Prepoznavanje sopstvene uloge u rešavanju problema mladih – odrasli

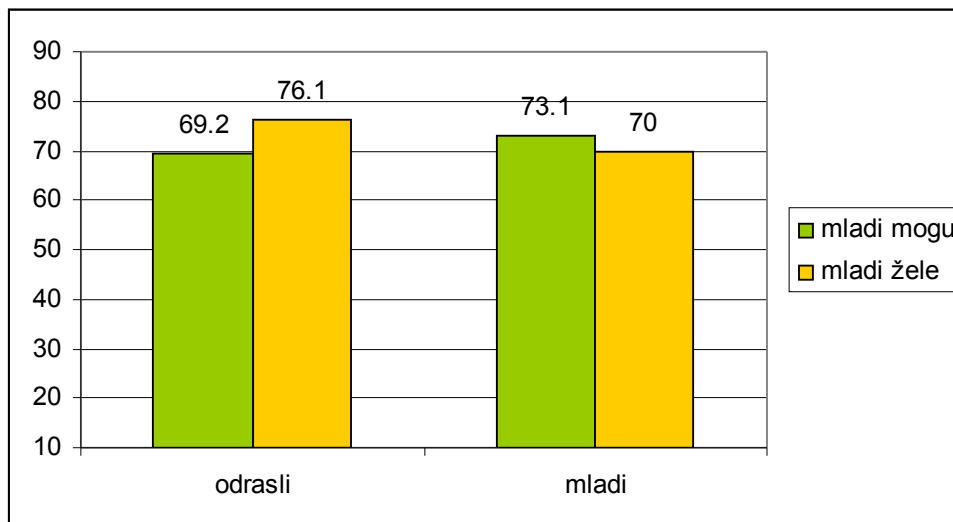
Važan deo istraživanja odnosio se na procenu kapaciteta mladih za aktivizam. Kao što smo već naveli, jedan deo građana smatra da su pasivnost i nezainteresovanost mladih jedan od važnih problema u njihovim sredinama.

Jedna trećina mladih (36%) smatra da ne može ili ne zna kako može da doprinese rešavanju problema mladih u svojoj sredini, dok odrasli sugrađani u nešto manjoj meri iskazuju nemoć (vidi Grafikon 17 i 18).

U skladu s ovim nalazom jeste da **većina ispitanika, i mladih i odraslih, opaža mlade kao društvenu grupu koja i može i želi da bude akter promena u svojoj sredini** (vidi Grafikon 19). Ne postoji raskorak između grupe mladih i grupe odraslih, u percepciji mladih kao aktivnih aktera u rešavanju lokalnih problema. Mladi u nešto većoj meri od odraslih smatraju da mogu da rešavaju probleme u svojoj sredini. Odrasli, s druge strane, u nešto većoj meri veruju da mladi žele da rešavaju probleme, dok mlađi ispitanici pokazuju u celini nešto više rezerve prema motivisanosti sopstvene uzrasne grupe za aktivno učešće u rešavanju lokalnih problema.

Možemo zaključiti da **blizu dve trećine građana veruje da su mladi i kompetentni i motivisani da budu aktivni učesnici u menjanju lokalne zajednice.**

Grafikon 18: Opažanje mladih kao grupe koja može/želi da rešava probleme u gradu

Naspram verovanjima o participaciji, stoje **objektivni podaci o učešću mladih** u akcijama usmerenim na rešavanje problema u svojoj sredini. Oni su mnogo manje optimistični. Naime, **iako većina mladih sebe vidi kao zainteresovane (70%) i sposobne (76%) za rešavanje problema, samo trećina mladih (32%) je barem jednom uzela učešće u akciji kojom je rešavan neki lokalni problem.** Još je manji broj onih koji su bili inicijatori tih akcija (8.2%). Procenat mladih koji su u vreme sprovođenja istraživanja razmišljali o pokretanju inicijative za rešavanje nekog lokalnog problema nešto je veći: 18%.

Problemi u čijem su rešavanju mladi učestvovali odnose se na sledeće oblasti: ekologiju (čišćenje grada, čišćenje školskog dvorišta, uređenje zelenih površina); humanitarne akcije (pomoć izbeglicama, volontiranje u Crvenom Krstu); organizovanje kulturnih dešavanja, prevencija AIDS-a, narkomanije i alkoholizma; aktiviranje mladih izviđača; osnivanje sportskih klubova; rešavanje infrastrukturnih problema (izgradnja ulice, problem rasvete); davanje krvi; seksualno obrazovanje...

Inicijative koje mladi žele da pokrenu odnose se na sledeće: organizacija obrazovnih/kulturnih/sportskih akcija; ekološke akcije; akcije za zapošljavanje mladih; organizovanje aktivnosti za decu; razvijanje turizma; izgradnja bazena; prevencija narkomanije...

Još jedan, mada ne osobito pouzdan, pokazatelj motivisanosti mladih na participaciju u rešavanju lokalnih problema, jeste i **spremnost da volontiraju** u nekom od udruženja koja se bave pitanjima mladih. Na ovo pitanje **pozitivan odgovor je dalo čak 71.7% mladih.**

Kako pokazuju i neka od ranije navođenih istraživanja o životu mladih u Srbiji, mladi poseduju energiju za društveni aktivizam, ali često ne znaju kako da je kanališu: političke partije ih ne privlače, a o drugim vidovima društvenog aktivizma nemaju dovoljno informacija.

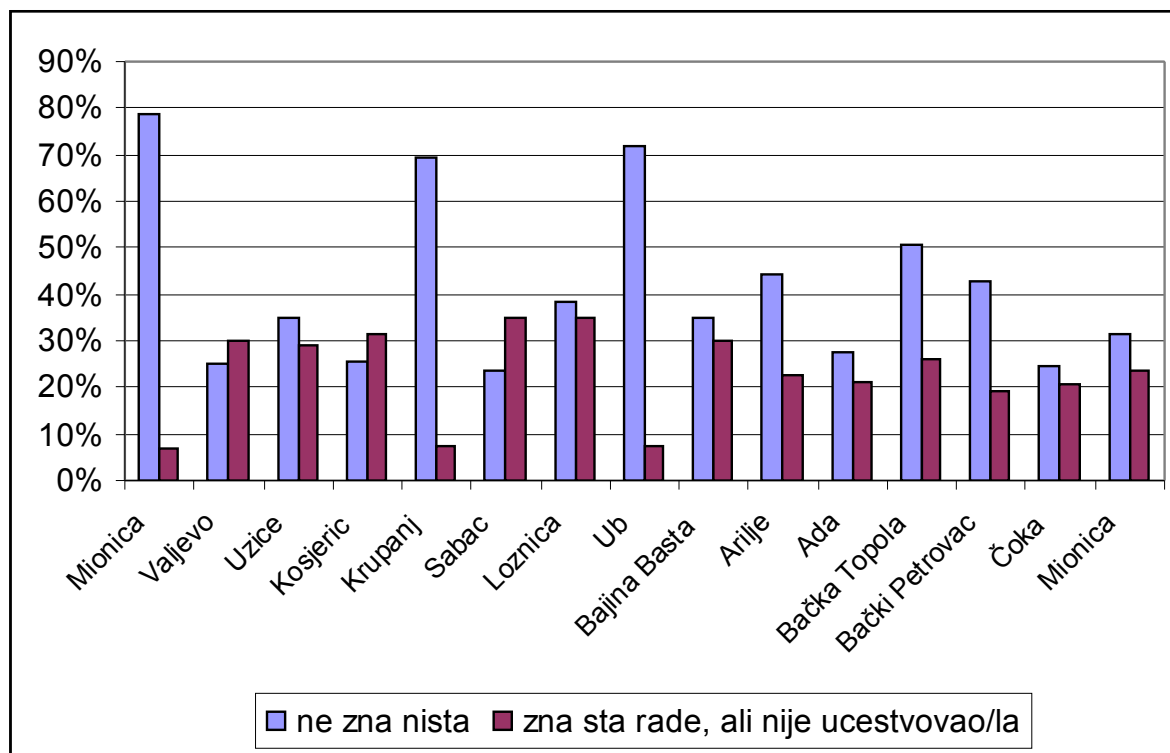
Rezultati našeg istraživanja su saglasni: **čak 41% ispitanih mladih ne zna ništa o organizacijama koje se bave pitanjima mladih u njihovoj sredini.** 26% je čulo za neke organizacije, ali ne zna šta rade. Sa radom ovih organizacija upoznato je 22% ispitanika, koji nisu učestvovali u programima za mlade. Svega 7% je učestvovalo u sprovođenju programa omladinskih organizacija, a 3% je bilo korisnik nekog od programa.

Odrasli pokazuju sličan stepen (ne)informisanosti o omladinskim organizacijama ili udruženjima građana koja imaju programe namenjene mladima.

Neinformisanost prosečnih građana ne treba da nas čudi ako imamo u vidu stepen neinformisanosti, pa i negativnog stava prema omladinskim organizacijama i lokalnim NVO, kod političkog podmlatka u Srbiji. Naime, prema pilot istraživanju Demokratske omladine, 2004. godine, 73% predsednika klubova Demokratske omladine izjavljuje da u njihovoj opštini ne postoje omladinske grupe, 61% tvrdi da ne postoje ni NVO, a 54% ispitanika smatra da postojeće lokalne NVO, omladinske i studentske organizacije ne rade ništa. Iako postoje opštine u kojima je treći sektor slab ili praktično ne postoji, dobijene procene, od strane političkog podmlatka Demokratske stranke, više govore o neznanju ili ignorisanju, nego o stvarnoj situaciji u lokalnoj zajednici.

Stepen informisanosti je veoma različit u ispitivanim gradovima. Najniži je u Ubu, Mionici i Krupnju, a najveći u Šapci, Valjevu i Kosjeriću. Kao ilustraciju prikazali smo u Grafikonu 20 procenat odgovora u dve od nekoliko ponuđenih kategorija. Jednu, koja ilustruje potpunu neobaveštenost i jednu koja ilustruje obaveštenost, ali bez aktivnog učestvovanja (u smislu korisnika ili sprovođenja programa). Ove razlike mogu se dobrim delom objasniti brojem aktivnih organizacija u ispitivanim gradovima i, naravno, uspehom njihove promocije u lokalnoj sredini.

Grafikon 19: Procenat informisanih i neinformisanih građana o postojanju i delovanju omladinskih organizacija

Zaključak i preporuke

I Položaj i problemi

Ako bismo hteli odabrati pravu reč kojom bi se opisao položaj mladih u lokalnim sredinama, mogli bismo odmah odbaciti izraze kao što su: zabrinjavajuć, težak i nepovoljan... to su eufemizmi. Pre: **tragičan i katastrofalan**.

Položaj mladih karakterišu:

- Visoka nezaposlenost:** 45.4% ispitanika od 22 do 30 godina starosti izjavilo je da nema posao. Nezaposlenost je opšti problem u ispitanim sredinama i iznosi 54.4% u celom uzorku (uključujući mlade od 15 do 22 godine, koji su, uglavom, još u procesu školovanja), ali naročito pogađa mlade. Podaci o nezaposlenosti su nepovoljniji nego što to pokazuje zvanična statistika.
- Privremeno, neprijavljeno zaposlenje van struke:** to je, na žalost, veoma čest opis zaposlenja mladog čoveka. Za svega 43% zaposlenih poslodavci plaćaju doprinose koji odgovaraju njihovoj stručnoj spremi.
- Nesamostalnost:** velika većina mladih, njih 77% živi s roditeljima. Svega 5% mladih imaju iskustvo potpuno samostalnog života. Zaposlenost nije dovoljan uslov za odvajanje: 63% zaposlenih mladih i dalje živi u zajednici sa roditeljima. Nesamostalnost se ogleda i u planiranom rešavanju stambenog pitanja: 48%

- očekuje pomoć roditelja ili šire rodbine, a svega 7% smatra da će svojim radom, uz dizanje kredita da dođu do stana.
- d) **Slaba mobilnost:** Iako opravdano nezadovoljni kulturnom, sportskom, obrazovnom, zabavnom, poslovnom i drugom ponudom u svojim opštinama, mladi su u njima praktično zarobljeni. Slabu mobilnost dovoljno ilustruje činjenica da oko ¼ mladih ne odlazi u druga mesta radi zabave, izlazaka ili kulturnih manifestacija niti jednom u godinu dana, a radi se o najučestalijim razlozima mladih za posetu drugim gradovima.
- e) **Neinformisanost i nedovoljna participacija:** Mladi žele da volontiraju, smatraju da su kompetentni da uzmu učešće u rešavanju lokalnih problema, ali to čine u veoma maloj meri. Energiju za promenom teško je usmeriti ako se ne zna gde, a 41% mladih izjavljuje da ne znaju ništa o organizacijama koje se bave pitanjima mladih u njihovoj lokalnoj zajednici. Svega 8.2% ispitanika je iniciralo neku akciju u svojoj sredini.
- f) **Problemi i nedostatak perspektive:** Teško je izdvojiti najvažniji problem mladih u lokalnoj sredini. Ima ih mnogo i svi su važni. Na prvom mestu, za »dlaku« ispred ostalih, vodi nezaposlenost. Slede, direktno povezani sa nezaposlenošću, narkomanija i alkoholizam. Nedostatak mogućnosti za dodatno ili dalje obrazovanje, nedostatak podrške i razumevanja u lokalnoj samoupravi, nedostatak kulturnih i sportskih dešavanja... mnogo nedostataka, mnogo nezadovoljenih potreba. Zato nije neobično što je većina mladih spremna da napusti svoje mesto, samo ako bi im se ukazala prilika. U Arilju čak 95%. Skoro svi. U Adi i Prijepolju »svega« 60%.

II Rešenja i akteri

Rešenja se vide na dva nivoa: državnom i lokalnom. Državu mladi smatraju odgovornom pre svega za jasnu podršku i brigu o mladima, i to a) donošenjem državne strategije o mladima b) osnivanjem državnog tela (ministarstva) za pitanja mladih i c) kroz finansijsku pomoć organizacijama koje se bave problemima mladih. Država se takođe vidi kao odgovorna za povećanje životnog standarda, otvaranje novih radnih mesta i obezbeđivanje boljih uslova za školovanje.

Lokalna samouprava bi trebalo da ima glavnu ulogu u rešavanju pitanja mladih u njihovoj sredini, ali uz učešće svih građana i saradnju svih bitnih aktera, među kojima su svakako i mladi. Mladi sebe vide kao kompetentne i motivisane za participaciju. Ono što je posebno važno, jeste da ih tako vide i odrasli. Ono što nedostaje jesu odgovori na pitanja - gde (koje su to organizacije koje se bave pitanjima mladih) i kako (volontiranjem); nedostaje podrška lokalne samouprave i spremnost važnih odraslih (roditelja, nastavnika, političara...) da mlade vide ne kao problem već kao ravnopravne partnere. Da ne kažu, kao što je u komentaru na upitnik izjavio jedan profesor iz Bajine Bašte: »Mislim da ovim sebi oduzimate vreme«.

III Preporuke

Da bi se adekvatno reagovalo na položaj mladih koji je, ukratko, katastrofalan, potrebno je hitno i koordinisano obezbeđivanje mehanizama za participaciju mladih na lokalnom i nacionalnom nivou.

Na nacionalnom nivou potrebno je osnovati državno telo interresorne prirode koje bi izradilo nacionalnu strategiju za mlade, donelo plan akcije, koordinisalo i nadgledalo sprovođenje plana. Država mora da obezbedi sredstva za rad tog tela, za sprovođenje omladinske politike, uključujući i podršku participaciji mladih na lokalnom nivou.

Na lokalnom nivou takođe je potrebno definisati telo ili odgovornu osobu koja će u skladu sa nacionalnom omladinskom politikom kreirati strategiju i plan akcije rešavanja lokalnih problema mladih koji su u nadležnosti lokalne samouprave.

Izvori

Akcioni plan politike za mlade u Vojvodini. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, u partnerstvu sa Omladinskim savetom Vojvodine.

<http://www.sio.vojvodina.sr.gov.yu/Mladi/akcioni%20plan.pdf>

Alessandra Rusconi: Im »Nest« ist das Leben billiger, Psychologie heute, januar 2005

Bilten Nacionalne službe za zapošljavanje, septembar 2005.

<http://www.rztr.co.yu/bilteni/2005/SEPTEMBAR%202005.pdf>

Gde je (ne) stala omladinska politika u Srbiji? Izveštaj o akcionom istraživanju, »Hajde da...«, 2004

http://www.hajdeda.org.yu/08_download/gde_je_omladinska_politika_spr.pdf

Izveštaj o postignutim rezultatima po pitanju vođenja omladinske politike u Srbiji. Komisija za vođenje omladinske politike Demokratske omladine, Beograd, mart 2004

http://www.dsomladina.org.yu/latinica/omladinska_politika.asp

Konferencija za novinare u organizaciji neformalne grupe mladih »Lavina«, održana 23.11. 2005. godine, Opština Novi Beograd

Mladi zagubljeni u tranziciji. Centar za proučavanje alternativa, Beograd 2005

Omladina Srbije pred izazovima budućnosti, istraživanje sprovedeno u saradnji Ministarstva prosvete i sporta, Centra za proučavanje alternativa i švedskog Instituta za socijalno obrazovanje PRONI, 2003.

So sind wir. NEON, septembar 2005